

УДК 339.13.017

Т.О.Гусаковська, к.е.н., **М.М.Логвин**, к.геогр.н.,
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»,
м. Полтава

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В ПОЛТАВСЬКОМУ РЕГІОНІ

Завданням дослідження є аналіз розвитку туристичної галузі в Полтавському регіоні, виявлення проблем, що перешкоджають її ефективному функціонуванню, та шляхів їх розв'язання.

Задачей исследования является анализ развития туристической отрасли в Полтавском регионе, выявление проблем, которые препятствуют ее эффективному функционированию, и путей их решения.

A research task is an analysis of development of tourist industry in the Poltava region, exposure of problems which hinder its effective functioning, and ways of their decision.

Ключові слова: туристична діяльність, ринок туризму, туристичний потік, туристична інфраструктура.

Сьогодні туризм є однією з найбільш динамічних галузей світової економіки. За оцінкою Всесвітньої туристичної організації (ВТО), туризм займає перше місце серед галузей світового господарського комплексу за обсягом експорту товарів і послуг. У сфері міжнародного туристичного обміну річний оборот складає понад 2 трлн. дол. США. На туризм припадає 12% загальносвітового національного продукту, 7% світових інвестицій. За валютними надходженнями туризм обійшов експорт нафтопродуктів, телекомунікаційного устаткування, автомобілебудування і всіх інших видів послуг. За даними ВТО, загальна кількість туристів (міжнародних і внутрішніх) з урахуванням екскурсантів становить понад третину населення земної кулі, а прибуток від туризму в світі перевищив 500 млрд. дол. США [1]. В Україні останніми роками туристична галузь також набуває значної динаміки розвитку. Однак, за даними ВТО, частка туристичної галузі у ВВП країни складає лише 2% [2]. Це свідчить про те, що туристичний потенціал країни використовується неповною мірою, ринок туристичних послуг функціонує недостатньо ефективно.

Дослідженню туристичної галузі в Україні присвячено роботи Л.П.Дядечко, М.П.Бондаренко, О.О.Любіцевої, Л.І.Гонтаржевської та інших [1-4]. Проте, на нашу думку, в існуючих працях не повною мірою досліджено всі компоненти даного ринку, їхній вплив на його розвиток. При дослідженні регіональних аспектів туристичної галузі основна увага приділяється рекреаційним ресурсам та не здійснюється комплексний аналіз впливу основних чинників на розвиток галузі.

Метою статті є аналіз туристичної галузі Полтавського регіону, виявлення проблем, що перешкоджають її ефективному функціонуванню, та шляхів їх розв'язання.

За інформацією обласного управління статистики пріоритетним напрямом туристичної діяльності впродовж 2011 року був внутрішній туризм, на який припадало 57% туристів, на виїзний туризм припадало 42%, на в'їзний – 1%, що відрізняється від аналогічного періоду 2010 року, коли на виїзний туризм припадало 37% туристів, на внутрішній – 62%, на в'їзний – 1%. За даними

ТУРИЗМ

Держкомстату, всього впродовж 2011 року туристичними операторами Полтавської області обслужено 36 тис. туристів (на 7000 ос. менше, ніж у 2010 р.) і 28116 ос. екскурсантів (на 1460 осіб більше, ніж у 2010 р.), в тому числі за видами туризму: в'їзний – 431 особа (на 205 осіб менше, ніж за 2010 рік); виїзний – 15163 особи (на 831 особу менше, ніж за 2010 рік); внутрішній – 20405 осіб (на 6014 осіб менше ніж за 2010 рік) [7]. Динаміка туристичних потоків за останнє десятиліття показує, що на українському ринку переважав внутрішній туризм, виїзний туризм набув значного розповсюдження лише з 2005 року, іноземний туризм стабільно перебуває на рівні близько 40 тис. туристів на рік (рис. 1) [6].

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків по Україні

Статистичні дані по Полтавському регіону також показують значну перевагу внутрішнього туризму, досить низьку частку іноземного туризму та стабільне зростання кількості виїзних туристів (рис. 2) [7].

Рис. 2. Динаміка туристичних потоків по Полтавській області

Щоб більш детально проаналізувати стан туристичної галузі, розглянемо основні її елементи та фактори, що впливають на її розвиток (рис. 3). Згідно з зображеною схемою, основними суб'єктами та об'єктами ринкових відносин у досліджуваному секторі є:

- 1) органи державного управління і контролю;
- 2) підприємства-виробники туристичних послуг (туристичні бази, бази відпочинку, лікувально-оздоровчі установи тощо);
- 3) туристичні оператори та турагенти (формують та продають туристичний продукт);
- 4) підприємства, що надають послуги з розміщення та харчування туристів (готелі, пансіонати, мотелі, кафе, ресторани тощо);
- 5) підприємства та установи сфери дозвілля;
- 6) підприємства транспорту;
- 7) об'єкти туристичних відвідувань (історичні, культурні пам'ятки, природні ресурси тощо);
- 8) рекламно-інформаційні підприємства та установи.

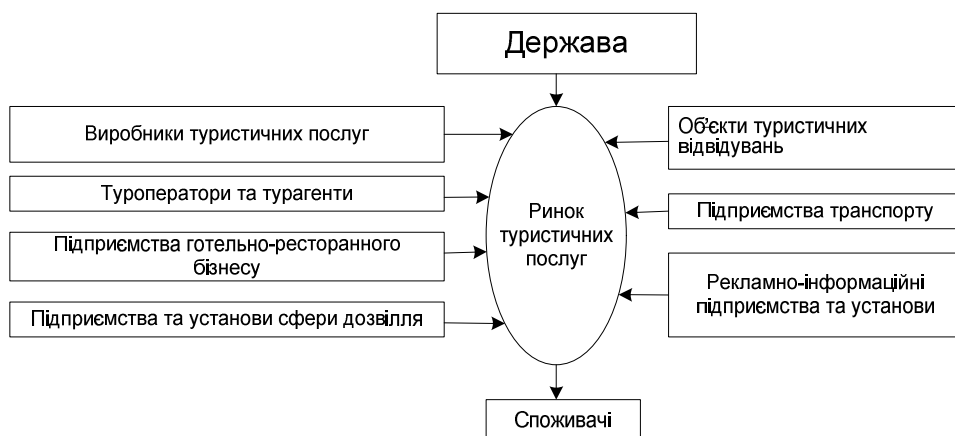

Рис. 3. Взаємодія суб'єктів і об'єктів ринку туристичних послуг

Для ефективного функціонування ринку туристичних послуг необхідним є виконання наступних умов:

- 1) політична та економічна стабільність, високий рівень доходів населення;
- 2) гармонізація податкового, валютного, митного, прикордонного та інших форм регулювання;
- 3) залучення інвестицій у розвиток туристичної галузі;
- 4) розвиток транспорту, засобів зв'язку;
- 5) забезпечення високого рівня безпеки подорожей;
- 6) збереження та розвиток туристичних ресурсів (заходи щодо збереження довкілля, збереження та відновлення історико-культурної спадщини);
- 7) підвищення рівня обслуговування;
- 8) забезпечення реклами.

Розглянемо більш детально основні елементи ринку туристичних послуг та умови їх взаємодії. Якщо говорити про наявність туристичних ресурсів як одну з основних передумов для розвитку туризму, Полтавська область та місто Полтава мають всі шанси для інтенсивного розвитку не лише внутрішнього, а й іноземного

туризму. Регіон володіє великим туристично-рекреаційним потенціалом, сприятливим кліматом, багатую флорою і фауною, культурно-історичними пам'ятками світового рівня.

Однак слід зазначити, що значна частина туристичних об'єктів потребує впорядкування та відновлення, недостатня увага приділяється збереженню довкілля. Питання захисту довкілля є особливо актуальним в тому контексті, що Україна досі асоціюється з екологічною катастрофою в результаті аварії на ЧАЕС. Крім того, для залучення як іноземних, так і внутрішніх туристів необхідно забезпечити проведення рекламно-інформаційної кампанії з використанням засобів масової інформації в Україні та за кордоном, проведення презентацій, організації мережі інформаційних центрів для іноземних туристів.

Ще однією умовою розвитку туристичної галузі є економічна ситуація в державі, зокрема рівень доходів населення. Аналіз статистичних даних дозволяє зробити невтішні висновки щодо економічної ситуації в країні. Так, значну частку в структурі витрат населення складають витрати на продукти харчування (51%), утримання житла (12%). Частка витрат на відпочинок і культуру складає в середньому 2% (рис. 4) [8].

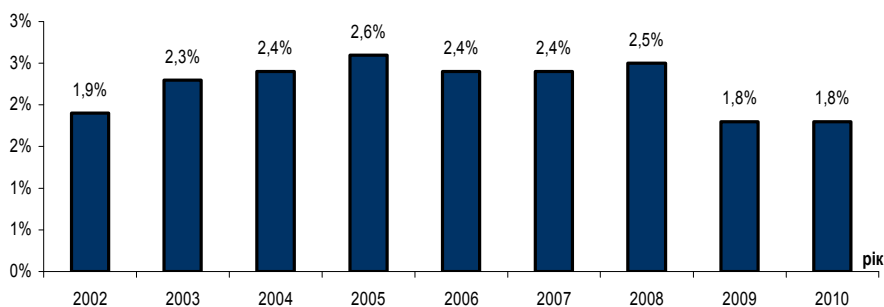

Рис. 4. Частка витрат населення України на відпочинок і культуру

Основні напрями урядової політики щодо туризму визначені Законом України «Про туризм» та орієнтовані на підтримку іноземного, внутрішнього, сільського та зеленого (екологічного) туризму [5]. На державному рівні проводиться адаптація вітчизняного туристичного законодавства до міжнародних норм, реструктурується договірна база.

Однак сьогодні законодавча та регуляторна база України не дозволяють повноцінно розвиватись туристичній галузі. Недостатньо гармонізованими щодо сприяння туристичній діяльності та залучення інвестицій у розвиток туристичної галузі є норми податкового, митного законодавства. Розвиток галузі ускладнює також відсутність міжвідомчої координованості в управлінні туристичною діяльністю.

Важливим фактором у розвитку туристичної галузі є розвиток транспортного сполучення та забезпечення необхідного рівня безпеки подорожей. Серед транспортних засобів найбільшою популярністю користується автомобільне

сполучення [9]. Однак цей вид транспорту є найбільш небезпечним через вкрай низьку якість автомобільних доріг України і Полтавська область тут не є винятком. І хоча в рамках підготовки до Євро-2012 було проведено низку заходів з покращення транспортної інфраструктури, зокрема, збудовано та відремонтовано понад 2000 км автодоріг, запроваджено на окремих напрямках швидкісний рух пасажирських поїздів до 200 км/год. [9], ситуація з транспортним забезпеченням залишається вкрай складною.

Ще однією складовою туристичної галузі є готельна інфраструктура (табл. 1) [8].

Таблиця 1

Готелі та інші місця для тимчасового проживання

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кількість готелів	55	48	49	45	45	43	48	46	45
Кількість номерів	1311	1209	1243	1234	1270	1262	1349	1419	1377
Житлова площа всіх номерів, тис.м ²	23,3	22,2	23,7	23,4	24,3	25,1	27,2	25,5	25,4
Одноразова місткість, місць	2590	2402	2603	2571	2686	2632	2877	2832	2779
Обслуговано приїжджих, тис. осіб	106,9	101,5	87,0	83,7	87,8	90,6	93,1	75,2	65,2

Статистичні дані щодо готельної інфраструктури Полтавського регіону свідчать про негативну динаміку її розвитку. Порівняно з 2002 р. кількість готелів зменшилась на 20%, кількість та житлова площа номерів збільшилась відповідно лише на 5% та 9%, кількість приїжджих зменшилась на 61%. Слід зазначити, що основною проблемою для туристичної галузі Полтавщини є відсутність готелів, що відповідають міжнародним стандартам. 90 % готелів були побудовані більше 20 років тому і ніколи не піддавалися великій реконструкції. Рівень обслуговування також відстає від середньосвітових показників.

Таким чином, незважаючи на деякі позитивні тенденції, туристична галузь Полтавського регіону не набула достатнього рівня для реалізації туристичного потенціалу.

Серед основних причин гальмування розвитку галузі слід відзначити: недосконалість системи державного регулювання туристичної діяльності; високий рівень податків; низький рівень інвестицій у розвиток матеріальної бази туризму; невідповідність туристичних закладів міжнародним стандартам; недостатнє забезпечення туристичної галузі кваліфікованими спеціалістами; вкрай незадовільний стан транспортної інфраструктури; низька поінформованість потенційних споживачів туристичного продукту. Для забезпечення ефективності функціонування туристичної галузі необхідно здійснити низку заходів: розвиток та впровадження фінансово-економічних механізмів для стимулювання туристичної діяльності та залучення інвестицій; підготовка кваліфікованих спеціалістів; розвиток інфраструктури, в тому числі транспортного забезпечення; створення та реалізація програм із захисту довкілля та культурної спадщини; рекламно-інформаційна підтримка.

Список використаних джерел:

1. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу / Л.П. Дядечко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
2. Бондаренко М.П. Туристичний сектор економіки України: реалії та перспективи / М.П. Бондаренко // Економіка і прогнозування. – 2011. - №1. – С. 104 – 119.
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг / О.О. Любіцева. – К. : Альтерпрес, 2006. – 436 с.
4. Гонтаржевська Л.І. Ринок туристичних послуг в Україні / Л.І. Гонтаржевська.– Донецьк: Східний видавничий дім, 2008. – 180 с.
5. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р. – №324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №13. – С.180.
6. Туризм в Україні [Електронний ресурс] / Держкомстат України, 2012. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Туризм. Статистична інформація [Електронний ресурс] / Головне управління статистики в Полтавській області, 2012. – Режим доступу: <http://poltavastat.pi.net.ua>.
8. Витрати та ресурси домогосподарств [Електронний ресурс] / Держкомстат України, 2012. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Транспорт і зв'язок [Електронний ресурс] / Держкомстат України, 2012. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.